

RemissvarDatum
2026-10-05Diarienummer
KV 2026-18016

Justitiedepartementet

Mer flexibla regler om verkställighet av häktning och fängelsestraff (SOU 2026:30)

Er beteckning JU2026/01198

Kriminalvården bedömer att utredningens förslag kommer att bidra till såväl en ökad flexibilitet för myndighetens verksamheter som en förstärkt tydlighet och rättssäkerhet för de intagna. Förslagen kommer också att bidra till en minskad administration och möjliggöra en effektivare resursanvändning. Genom utökade möjligheter till verkställighet med elektronisk övervakning kommer utredningens förslag även att stärka myndighetens förutsättningar att möta de långsiktiga kraven på kapacitet. Kriminalvården tillstyrker därför utredningens förslag i sin helhet.

Kriminalvården lämnar härutöver följande synpunkter på de enskilda förslagen.

Fler platser genom förtätning (avsnitt 7)

Kriminalvården ställer sig bakom utredningens förslag att avskaffa regleringen om att en intagen som huvudregel har rätt att placeras i enrum (2 kap. 1 § häkteslagen [2010:611]). Så kallad dubbelbeläggning av intagna kommer under överskådlig tid att vara ett nödvändigt verktyg för att möta det växande behovet av häktesplatser. Det är även en viktig faktor för att kunna säkerställa den resurseffektivitet som behövs på sikt för att möjliggöra myndighetens expansion utifrån ett personalförsörjningsperspektiv.¹ Möjlighet att placera häktade tillsammans är således en betydelsefull förutsättning för att kunna möta de kapacitetsmässiga krav som följer av genomförda och föreslagna förändringar på det kriminalpolitiska området.

¹ För mer om Kriminalvårdens personalbehov samt om effekter av ökad dubbelbeläggning i häkte, se Kriminalvårdens plan för kapacitet 2026–2035 (KV 2025-17447) samt Kriminalvårdens återrapportering av regeringsuppdrag Ju2024/01693, Åtgärder för att dämpa kostnadsutvecklingen och minska dygnskostnaden i anstalt och häkte (KV 2024-21368).

Det höga trycket på häktesplatser har medfört att Kriminalvården redan i dag placerar intagna i samma bostadsrum när det är möjligt med hänsyn till bland annat beslut om restriktioner. Det undantag som bestämmelsen i häkteslagen ger utrymme för har därför i vissa fall blivit huvudregel. Att frånga utgångspunkten om placering i enrum speglar därmed tydligare de förhållanden som råder och som intagna utan restriktioner normalt kan förvänta sig under tiden i häkte. Med den föreslagna förändringen skulle det även bli tydligare att Kriminalvården kan planera för en viss grad av dubbelbeläggning vid ny-, om- och tillbyggnation av häkten.

Att frånga utgångspunkten om enrum i häkte innebär inte någon förändring när det gäller kraven att varje intagen ska bemötas med respekt för sitt människovärde och med förståelse för de särskilda svårigheter som är förenade med frihetsberövandet samt att verkställigheten ska utformas så att negativa följder av frihetsberövandet motverkas (1 kap. 4 och 5 §§ samma lag).

Frågan om en viss intagen ska placeras i enrum skulle därmed, på samma sätt som i anstalt, komma att avgöras efter en samlad bedömning av alla relevanta omständigheter, såsom lämplighet utifrån ordning och säkerhet och den intagnes individuella förutsättningar.

Samtidigt som Kriminalvården ser positivt på förslaget bör det framhållas att en viktig faktor för plats- och resurseffektivitet – och möjlighet att motverka negativa effekter av frihetsberövande i häkte – är kopplad till förekomsten och varaktigheten av restriktioner. Detta lyfts även fram i avsnitt 12 i delbetänkandet. Att många häktade har långvariga restriktioner, vilket innebär att de inte får vistas tillsammans med andra intagna, hindrar dubbelbeläggning och försvårar en effektiv lokal- och resursanvändning. Det är enligt Kriminalvården av stor vikt att frågan om minskad restriktionsanvändning prioriteras av såväl lagstiftaren som av rättsväsendets övriga aktörer.²

Placering av häktade i arrest (avsnitt 8)

Behovet att inrymma häktade i Polismyndighetens arrester har varit begränsat under åren 2025 och 2026, och någon förändring i detta avseende förväntas inte i närtid. Mot bakgrund av de långsiktiga prognoserna för platskapacitet i förhållande till platsbehovet ser dock myndigheten positivt på förslaget.

Kriminalvården ställer sig vidare positiv till utredningens hållning i fråga om att beslut om avsteg från huvudregeln om placering i häkte ska fattas av Kriminalvården och inte av till

² Se Kriminalvårdens återrapportering av regeringsuppdrag Ju2024/01693, Åtgärder för att dämpa kostnadsutvecklingen och minska dygnskostnaden i anstalt och häkte (KV 2024-21368).

exempel domstol. Kriminalvården ser även positivt på att det lämnas utrymme för myndighetssamverkan i frågor som rör det praktiska genomförandet.

Verkställighet av fängelsestraff i häkte (avsnitt 9)

Kriminalvården tillstyrker förslaget att det inte ska finnas några särskilda tidsfrister för överföring eller förpassning från häkte till anstalt för verkställighet av fängelsestraff (9 och 10 §§ strafftidslagen [2018:1251]). Kriminalvården tillstyrker även förslaget att det inte ska finnas några särskilda tidsfrister för placering i häkte i anslutning till omplacering (2 kap. 2 a och 2 b §§ fängelselagen [2010:610]). Förändringarna skulle medföra en ökad flexibilitet för myndigheten i nu rådande situation, där placering och omplacering av dömda inte sällan är förenat med utmaningar. Även på längre sikt – när målsättningen för Kriminalvårdens kapacitet är uppnådd – kommer förslagen att innebära förbättrade förutsättningar för myndigheten att hantera tillfälliga beläggningstoppar.

Myndigheten delar också utredningens uppfattning att barnperspektivet talar för att större restriktivitet bör gälla i fråga om att låta barn avtjäna fängelsestraff i häkte än för vuxna. Myndigheten ställer sig därför bakom den reglering som föreslås för dömda som är under 18 år och som innebär att det ska gälla vissa tidsfrister för tiden i häkte och att det ska krävas synnerliga skäl för att få överskrida den yttersta tidsfristen om 30 dagar.

Inställelse i anstalt för dömda som inte är frihetsberövade (avsnitt 10)

Kriminalvården har inte några invändningar mot förslagen om inställelsetid, men konstaterar att den föreslagna regleringen i 6 § första stycket strafftidslagen innebär en viss åtstramning jämfört med de tidsfrister som myndigheten nu tillämpar. För att möjliggöra en kontrollerad och stegvis övergång som också säkerställer tillgång till platser i lämpliga säkerhetsklasser bedömer myndigheten att ikraftträdandet för samtliga förslag som avser tidsfrister för inställelse (6 och 7 §§ strafftidslagen samt 4 kap. 2 § förordningen [2025:1323] om verkställighet av fängelsestraff med elektronisk övervakning) inte bör ske tidigare än cirka nio månader efter beslut om lagändringarna.

Verkställighet av fängelsestraff med elektronisk övervakning (avsnitt 11)

Kriminalvården tillstyrker förslaget att fler kategorier av fängelsestraff ska kunna verkställas med elektronisk övervakning. Bestämmelserna i 1 kap. 1 § lagen (2025:1053) om verkställighet av fängelsestraff med elektronisk övervakning har dock fått en ny lydelse

med ikraftträdande den dag som regeringen bestämmer.³ Detta behöver beaktas vid den fortsatta beredningen av utredningens förslag.

Kriminalvården tillstyrker även förslaget att karenstiden efter verkställighet med elektronisk övervakning avskaffas och ersätts med en individuell bedömning.

Kriminalvården ser positivt på att frågan om nytt beslut om elektronisk övervakning efter återfall i brottslighet i högre utsträckning ska grundas på en lämplighetsbedömning i det enskilda fallet.

Förslagen innebär att flera av de formella hindren för verkställighet med elektronisk övervakning tas bort. En reducering av formella hinder för elektronisk övervakning, som möjliggör en bedömning utifrån lämplighet i det enskilda fallet, förväntas leda till en viss omfördelning av antalet straffverkställigheter från anstalt till frivård. Därmed frigörs platser för dömda som har ett större behov av kontroll och insatser. Samtliga förslag i denna riktning stärker Kriminalvårdens förutsättningar att hantera effekterna av olika kriminalpolitiska reformer.

Ikraftträdande

Som framhålls ovan anser Kriminalvården att utredningens förslag om ändrade tidsfrister för inställelse i anstalt för dömda som inte är frihetsberövade inte bör träda i kraft tidigare än nio månader efter beslut om lagändringarna.

Vad gäller utredningens förslag i övrigt har Kriminalvården inte något att invända mot föreslaget ikraftträdande den 1 juli 2027.

Konsekvenser

Kriminalvården delar utredningens bedömning av de konsekvenser som förslagen har för myndigheten.

³ Se lagen (2026:1684) om ändring i lagen om verkställighet av fängelsestraff med elektronisk övervakning.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektören Rikard Jermsten efter föredragning av verksjuristen Katarina Leffler. Kanslidirektören Hanna Jarl, ställföreträdande rättschefen Martin Lorentzon och sektionschefen Miriam Gewarges har varit med vid den slutliga handläggningen av ärendet.

Rikard Jermsten